

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2016, sp. zn. 20 Cdo 2533/2016, ECLI:CZ:NS:2016:20.CDO.2533.2016.1

Číslo: 23/2018

Právní věta: Povinnost České republiky (soudu), jakožto schovatele, vydat složené prostředky ze soudní úschovy konkrétní osobě vznikne až pravomocným rozhodnutím soudu o vydání předmětu úschovy konkrétní osobě, vydaným v řízení podle § 185a a násl. zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013. Před vydáním takového rozhodnutí zde neexistuje vůči státu žádná pohledávka či jiné majetkové právo příjemce, které by bylo možné exekučně postihnout. Česká republika proto není v postavení dlužníka příjemce, resp. poddlužníka věřitele příjemce v řízení o poddlužnické žalobě podle ustanovení § 315 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 320 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.12.2016

Spisová značka: 20 Cdo 2533/2016

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Úschova, Výkon rozhodnutí

Předpisy: § 314a odst. 2 o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

§ 315 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

§ 320 o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 22 Co 131/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 2. 12. 2014, č. j. 11 C 468/2013-85, zamítl žalobu na zaplacení 156 272 655,79 Kč a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení. Uvedl, že Obvodní soud pro Prahu 1 usnesením ze dne 5. 9. 2011, č. j. 37 Sd 89/2011-8, přijal od složitelky JUDr. J. V., správkyňe konkurzní podstaty úpadce Mezinárodního svazu studentstva (dále též „úpadce“ či „povinný“), ve prospěch tohoto úpadce částku ve výši 156 272 655,79 Kč. Přijetím do úschovy se žalovaná nestala dlužníkem osoby, které má být peněžitá částka vydána (úpadce). Nejedná se o pohledávku žalované vůči úpadci, nýbrž správkyňe konkurzní podstaty vůči úpadci.

Nárok žalobce na vydání peněžité částky složené do úschovy žalované tudíž nemůže být postižen exekucí a ze stejného důvodu nemůže být úspěšná ani poddlužnická žaloba. Nárok žalobce na vydání peněžité částky z úschovy lze uspokojit toliko v řízení o úschovách, „eventuálně v řízení o žalobě na uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy, pokud byl souhlas s vydáním odepřen“.

2. Usnesením ze dne 3. 6. 2015, č. j. 11 C 468/2013-129, Obvodní soud pro Prahu 10, svůj rozsudek ze dne 2. 12. 2014, č. j. 11 C 468/2013-85, co do výroku I. o zamítnutí žaloby na zaplacení 156 272 655,79 Kč částečně zrušil v rozsahu částky ve výši 28 400 000 Kč a v této části řízení podle ustanovení § 96 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), zastavil, neboť žalobkyně vzala v daném rozsahu žalobu zpět a žalovaná s tímto zpětvzetím souhlasila.

3. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 1. 10. 2015, č. j. 22 Co 131/2015-141, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 3. 6. 2015, č. j. 11 C 468/2013-85, potvrdil a žalobci uložil zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení částku ve výši 600 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Odvolací soud se plně ztotožnil se závěry soudu prvního stupně. Otázka, komu bude vydána složená částka, by měla být řešena v řízení o úschově podle ustanovení § 185a o. s. ř. Přijetím peněz do úschovy nevzniká příjemci právo na vydání, příjemce se toliko stává účastníkem řízení ve smyslu ustanovení § 185b o. s. ř. Povinnost státu, jakožto schovatele, vydat prostředky složené do úschovy konkrétní osobě vzniká až na základě příslušného rozhodnutí soudu. Mezi účastníky přitom není sporu, že doposud nebylo rozhodnuto o vydání částky 127 872 655,79 Kč úpadci. Žalovaná není podle ustanovení § 315 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 320 odst. 2 o. s. ř. dlužníkem úpadce jako povinného (a poddlužníkem žalobce jako oprávněného), a není proto povinna vyplatit žalobci předmět úschovy podle ustanovení § 314a o. s. ř. Správný je podle odvolacího soudu i závěr soudu prvního stupně, že v posuzované věci jde o pohledávku úpadce za správkyní konkurzní podstaty. Složení do soudní úschovy má za následek zánik dluhu pouze tehdy, pokud je takový postup v souladu s hmotným právem, v opačném případě může být pohledávka přikázána podle ustanovení § 312 o. s. ř. Správkyně konkurzní podstaty složila předmět do soudní úschovy a po celou dobu řízení o úschově byla v postavení složitelky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v části, jíž byl potvrzen výrok rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 2. 12. 2014, č. j. 11 C 468/2013-85, jímž byla zamítnuta žaloba na zaplacení částky ve výši 127 872 655,79 Kč, dovoláním, v němž mimo jiné namítá, že složení finančních prostředků správkyní konkurzní podstaty do úschovy u žalované má za následek zánik dluhu podle ustanovení § 568 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), správkyně konkurzní podstaty vůči příjemci. Správkyni konkurzní podstaty bylo usnesením Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2008, č. j. 99 K 45/2005-245, uloženo, aby bezodkladně po právní moci tohoto rozhodnutí složila ve prospěch úpadce do soudní úschovy u žalované částku ve výši 156 272 655,79 Kč, o níž převyšuje rozvrhovaná podstata určená k uspokojení konkurzních věřitelů. V důsledku splnění této povinnosti správkyní konkurzní podstaty byl konkurs na majetek úpadce zrušen a správkyně konkurzní podstaty byla zproštěna své funkce. Dovolatel má za to, že v posuzované věci jde o případ, kdy je vyloučena žaloba podle ustanovení § 185e o. s. ř., protože dovolatel, jakožto věřitel, má vůči příjemci, jakožto oprávněnému z úschovy, vymahatelnou pohledávku. Uspokojení této pohledávky se žalobce může domáhat právě postupem podle ustanovení § 320 o. s. ř. a to až do doby než o vydání úschovy rozhodne soud. V okamžiku, kdy bude o vydání předmětu úschovy rozhodnuto, půjde o jinou peněžitou pohledávku podle ustanovení § 312 o. s. ř. Navrhuje proto, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. Čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí mimo jiné na vyřešení otázky procesního práva (zda je žalovaná v postavení dlužníka úpadce jako povinného v exekučním řízení a zda tudíž může být v dané věci podána poddlužnická žaloba podle ustanovení § 315 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 320 odst. 2 o. s. ř.), která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není podstatně.

IV. Důvodnost dovolání

6. Podle ustanovení § 312 o. s. ř. 1) výkon rozhodnutí přikázáním jiné peněžité pohledávky povinného než pohledávky z účtu u peněžního ústavu nebo nároku uvedeného v § 299 o. s. ř. lze nařídit i v případě, že pohledávka povinného se stane splatnou teprve v budoucnu, jakož i v případě, že povinnému budou dílčí pohledávky z téhož právního důvodu v budoucnu postupně vznikat; 2) výkon rozhodnutí postihuje pohledávku povinného do výše pohledávky oprávněného a jejího příslušenství, pro něž byl nařízen.

Podle ustanovení § 314a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ex. řád“), dlužník povinného vyplatí pohledávku, jestliže je již splatná, oprávněnému v den, který následuje po doručení vyrozumění podle § 314 o. s. ř.; není-li pohledávka povinného v tento den dosud splatná, vyplatí ji oprávněnému, jakmile se stane splatnou.

Podle ustanovení § 315 odst. 1 o. s. ř. nevyplatí-li dlužník povinného oprávněnému pohledávku podle § 314a odst. 2 o. s. ř., popřípadě podle § 314c odst. 1 a 3 o. s. ř., může oprávněný proti dlužníku povinného vlastním jménem podat návrh na výkon rozhodnutí, jestliže jej mohl podat povinný, jinak se domáhat vyplacení pohledávky v řízení podle části třetí, popřípadě v řízení podle zvláštního zákona. Nesmí však s dlužníkem povinného stran této pohledávky uzavřít na úkor povinného smír, ani prominout její zaplacení. Dlužník povinného si v takovém případě také nemůže započíst svou vlastní pohledávku, kterou má vůči oprávněnému.

Podle ustanovení § 320 odst. 1 a 2 o. s. ř. 1) lze výkon rozhodnutí nařídit postižením jiného práva než mzdy, peněžité pohledávky nebo nároku uvedeného v § 299 o. s. ř., jde-li o právo, které má majetkovou hodnotu a které není spojeno s osobou povinného a je převoditelné na jiného. Výkon rozhodnutí postižením jiných majetkových práv se nepoužije, je-li podíl společníka v obchodní společnosti představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, nebo jsou-li práva společníka podílet se na řízení obchodní společnosti, jejím zisku nebo na likvidačním zůstatku spojena s cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem; 2) na tento výkon rozhodnutí se použijí přiměřeně ustanovení § 312 odst. 3, § 313 až 316 a § 317 odst. 3 o. s. ř., není-li stanoveno jinak. K určení rozhodné ceny soud přibere znalce, nelze-li cenu určit ze smlouvy, na jejímž základě jiné majetkové právo vzniklo.

7. V posuzované věci byla usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 5. 9. 2011 přijata od

složitelky JUDr. J. V., správkyně konkurzní podstaty úpadce, ve prospěch úpadce částka ve výši 156 272 655,79 Kč. Usnesením téhož soudu ze dne 20. 11. 2014, č. j. 37 Sd 89/2011-285, byla posléze částka ve výši 28 400 000 Kč vydána úpadci, na podkladě čehož byla žalobcem v této věci vzata ve stejném rozsahu žaloba zpět a řízení bylo co do částky 28 400 000 Kč zastaveno. Vzhledem k tomu, že o zbyvající částce ve výši 127 872 655,79 Kč toho času nebylo dosud rozhodnuto, domáhal se žalobce, jakožto věřitel úpadce, jejího vymožení prostřednictvím exekuce nařízené na majetek povinného (úpadce), jakožto dlužníka žalobce, usnesením Městského soudu v Praze ze dne 2. 8. 2012, č. j. 13 Cm 260/2009-103, jejímž provedením byl pověřen soudní exekutor Mgr. E. S., Exekutorský úřad P. (dále jen „soudní exekutor“). Soudní exekutor vydal dne 6. 5. 2013 exekuční příkaz č. j. 003 EX 1802/13-12, jímž bylo rozhodnuto o provedení exekuce příkázáním peněžité pohledávky povinného za žalovanou, která vyplývá z úschovy částky ve výši 156 272 655,79 Kč provedené na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 5. 9. 2011, č. j. 37 Sd 89/2011-8, a dne 17. 6. 2013 exekuční příkaz č. j. 003 EX 1802/13-23, jímž bylo rozhodnuto o provedení exekuce postizením práva, které má povinný (úpadce) za žalovanou (poddlužníkem), na vydání předmětu shora vymezené úschovy, tj. částky ve výši 156 22 655,79 Kč. Žalovaná však na základě výše uvedených exekučních příkazů jí uložené povinnosti nesplnila.

8. Odvolací soud, ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaná postupovala správně, neboť není v postavení poddlužníka žalobce (tj. není dlužníkem povinného) a povinnost státu, resp. žalované vydat složené prostředky z úschovy konkrétní osobě vznikne až pravomocným rozhodnutím soudu o vydání předmětu úschovy konkrétní osobě, dříve, jestliže takové rozhodnutí nebylo vydáno, neexistuje zde vůči státu, tj. žalované, žádná pohledávka či jiné majetkové právo úpadce (povinného), které by bylo možné exekučně postihnout. S právním názorem odvolacího soudu lze souhlasit.

9. Podle ustanovení § 185a odst. 1 o. s. ř. lze u soudu složit do úschovy peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově za účelem splnění závazku.

10. Složí-li dlužník plnění u soudu ve smyslu ustanovení § 185a a násl. o. s. ř., je tím splněn dluh jen tehdy, jestliže plnění nebylo (nemohlo být) poskytnuto věřiteli samotnému z důvodů uvedených v ustanovení § 568 obč. zák., podle něhož nemůže-li dlužník splnit svůj závazek věřiteli, protože věřitel je nepřítomen nebo je v prodlení nebo má-li dlužník důvodné pochybnosti, kdo je věřitelem, nebo věřitele nezná, nastávají účinky splnění závazku, jestliže jeho předmět dlužník uloží do úřední úschovy. Vynaložené nutné náklady s tím spojené nese věřitel (§ 569 obč. zák.).

11. V posuzované věci došlo ke složení plnění z důvodu, že příjemce je jakožto věřitel složitelky v prodlení a zároveň je i ve své podstatě nepřítomen. Pohledávka složitelky za úpadcem (jakožto příjemcem) tímto zanikla, což ovšem automaticky neznamená, že soud vstoupil do pozice dlužníka úpadce, eventuálně poddlužníka ve vztahu k věřiteli úpadce. Zůstává, až do pravomocného rozhodnutí o vydání úschovy, v pozici pouhého schovatele. Dlužníkem příjemce se soud stává nejdříve k okamžiku, kdy je rozhodnuto o vydání úschovy příjemci. Jestliže není pravomocně rozhodnuto o vydání, má věřitel příjemce, který uplatňuje na předmět úschovy své právo – dále též „přihlašovatel“, v této věci žalobce (§ 185b o. s. ř.), právo žádat o vydání předmětu úschovy postupem podle ustanovení § 185d odst. 3 o. s. ř., event. podle § 185e o. s. ř. Prostřednictvím poddlužnické žaloby, resp. postupem podle ustanovení § 312 a násl. o. s. ř., tj. provedením výkonu rozhodnutí/exekuce příkázáním tzv. jiné peněžité pohledávky za dlužníkem povinného, event. postupem podle ustanovení § 320 o. s. ř., tj. provedením výkonu rozhodnutí/exekuce příkázáním jiných majetkových práv, se proto věřitel příjemce může úspěšně domáhat uspokojení své pohledávky za schovatelem, jakožto poddlužníkem, až za situace, kdy bude na jisto postaveno, komu je schovatel povinen úschovu vydat, tedy, že skutečně vystupuje v pozici dlužníka v tomto případě příjemce, resp. poddlužníka věřitele příjemce. Do té doby je shora uvedený postup podle ustanovení § 312 a násl. o. s. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 ex. řádu (obdobně podle § 320 o. s. ř.), stejně jako

podání poddlužnické žaloby, předčasné. Připuštěním možnosti domáhat se uspokojení pohledávky mimo řízení o úschovu by došlo k nepřijatelnému obcházení tohoto řízení na úkor samotného příjemce a případně i dalších přihlašovatelů.

12. S ohledem na výše uvedené proto Nejvyšší soudu uzavírá, že odvolací soud postupoval správně, když dospěl k závěru, že žalovaná není v postavení poddlužníka žalobce (tj. není dlužníkem povinného) a povinnost státu, resp. žalované vydat složené prostředky z úschovy konkrétní osobě vznikne až pravomocným rozhodnutím soudu o vydání předmětu úschovy konkrétní osobě, dříve, jestliže takové rozhodnutí nebylo vydáno, neexistuje zde vůči státu, tj. žalované, žádná pohledávka či jiné majetkové právo, které by bylo možné exekučně postihnout. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.